

บทนำ

กล้วยไม้ที่พบบนโลกมีอยู่ประมาณ 15,000-30,000 ชนิด และมีมากกว่า 800 สกุล เฉพาะที่นำมาปลูกเลี้ยงกันมีมากกว่า 100 สกุล นับได้ว่าวงศ์กล้วยไม้ เป็นวงศ์ที่ใหญ่ที่สุดวงศ์หนึ่งของพืชมีดอกซึ่งสามารถเจริญเติบโตได้ในทุกทวีป ยกเว้น ทวีปแอนตาร์กติกา (ครรชิต, 2547) กล้วยไม้ในธรรมชาติส่วนใหญ่จะพบมากในเขตอบอุ่นและเขตร้อนของโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณเขตร้อนของทวีปเอเชีย อเมริกาใต้ และแอฟริกา ประเทศไทยเป็นแหล่งหนึ่งที่มีการกระจายพันธุ์ของกล้วยไม้สูง กล้วยไม้ป่าหรือกล้วยไม้พันธุ์แท้ของไทยที่มีการค้นพบและตรวจสอบรายชื่ออย่างถูกต้องแล้วมีทั้งหมด 177 สกุล จำนวน 1,125 ชนิด (ฐิติพร, 2544) ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแตกกอ และประเภทแวนดา สกุลที่ได้รับความนิยมปลูกเลี้ยงเป็นอย่างมากในประเทศ เช่น สกุลหวาย สกุลคัทลียา สกุลแวนดา สกุลอะแรนดา สกุลมอคคาร่า สกุลรองเท้านารี สกุลช้าง และสกุลม้าวิง เป็นต้น (ไพบุลย์, 2521)

ธุรกิจกล้วยไม้ของประเทศเจริญก้าวหน้าอย่างมากและทำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นอันดับหนึ่งในจำนวนไม้ดอกไม้ประดับทั้งหมดที่มีการส่งออก การส่งออกคิดเป็นมูลค่ากว่า 2,000 ล้านบาทต่อปี ได้ส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น อเมริกา อิตาลี เนเธอร์แลนด์และจีน เป็นต้น โดยมีพื้นที่ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเพื่อการส่งออกประมาณ 20,000 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ นครปฐม สมุทรสาคร ราชบุรี ปทุมธานี นนทบุรี กาญจนบุรี ออยุธยา และสุพรรณบุรี เนื่องจากสภาพภูมิอากาศเหมาะกับการเจริญเติบโตของกล้วยไม้ ใกล้แหล่งน้ำ ตลาด และมีการคมนาคมขนส่งที่สะดวก (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2552)

สกุลม้าวิง (*Doritis*) หรือ หย้าดอกหิน ละเมียด แต่นิยมเรียกว่า ม้าวิง เป็นกล้วยไม้ที่พบตามพื้นดิน หรือแอ่งหินที่มีอินทรีย์วัตถุติดกันหนาๆ ใบแบนสีเขียว หรือเขียวอมม่วง ดอกมีสีแดงอมม่วง พบกระจายพันธุ์อยู่ในพม่า ไทย อินโดจีน และสุมาตรา ในกล้วยไม้สกุลนี้มีอยู่พันธุ์หนึ่ง ซึ่งมีดอกใหญ่กว่าธรรมดาพบเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีชื่อเรียกว่า “แดงอุบล” หรือ *Doritis pulcherrima* var. *buyssoniana* เป็นกล้วยไม้ประเภท Monopodium พบตามธรรมชาติและมีจำนวนโครโมโซมเป็น 2 เท่าของกล้วยไม้ชนิดอื่นในสกุลนี้ การกระจายพันธุ์พบปริมาณมากทางตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จังหวัดอุบลราชธานี จากการสำรวจและเก็บรวบรวมพันธุ์กล้วยไม้แดงอุบลในปี 2541-2542 พบว่ากล้วยไม้แดงอุบลมีการกระจายตัวอยู่ในพื้นที่จังหวัดอุบลฯ ในเขต อ.ตระการพืชผล อ.กุดข้าวปุ้น อ.โขงเจียม และ อ.นาจะหลวย แต่ปริมาณที่พบตามธรรมชาติน้อยลงมากเมื่อสอบถามจากชาวบ้านในท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเนื่องจากการทำลายโดยศัตรูในธรรมชาติ ไฟป่า สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงและมนุษย์ที่นำพันธุ์กล้วยไม้ไปจำหน่าย (ศรีประไพ และคณะ, 2544)

กล้วยไม้สกุลนี้ได้มีผู้นำไปผสมพันธุ์กับสกุลฟาเลนอพซิสมากที่สุดได้เป็นชื่อสกุลใหม่ว่า *Doritanopsis* ซึ่งมีลูกผสมมากมาย นอกจากนี้ยังสามารถนำไปเป็นพ่อพันธุ์เพื่อผสมกับสกุลเข็ม แวนดา และช้างได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามกล้วยไม้ในสกุลนี้ยังนับเป็นพืชพันธุ์ใหม่ในด้านการผลิตเพื่อเป็นการค้า ถึงแม้ว่าจะเป็นกล้วยไม้พื้นเมืองของประเทศไทยแต่มีศักยภาพในการผลิตเป็นการค้า เพื่อการส่งออกนอกเหนือจากเป็นแหล่งพันธุ์กรรมที่สำคัญในการปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้ในประเทศ เช่น มีขนาดดอกใหญ่ มีลักษณะทนทานต่อแมลง ก้านดอกยาวแข็งแรง มีปริมาณดอกมาก มีอายุการปักแจกันได้นาน เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้มีการศึกษาถึงการวิจัยและพัฒนาศักยภาพของกล้วยไม้ในสกุลนี้คัดเลือกเป็นพ่อหรือแม่พันธุ์ในการผสมพันธุ์กับกล้วยไม้อื่นที่มีศักยภาพ เพื่อการปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้กระถางขนาดเล็กซึ่งสามารถพัฒนาเป็นการค้าต่อไปในอนาคต